

Početna stranica>Vaša prava>Optuženik (kazneni postupak)

Syytetty (rikosoikeudelliset menettelyt)

Češka

Näillä sivuilla kerrotaan, mitä tapahtuu, kun rikoksesta epäilty tai syytetty henkilö joutuu oikeuteen.

Tšekin perustuslain mukaan rikoksesta voidaan rangaista vain lain nojalla ja laissa säädettyllä tavalla. Tältä osin olennaisia lakeja ovat **rikoslaki** (*tresní zákoník*), **nuorisoiikeuslaki** (*zákon o soudnictví ve věcech mládeže*) ja **rikosprosessilaki** (*zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)*), joissa säädetään rikosoikeudenkäyntimenettelyjen säännöistä (mukaan lukien asianosaisten oikeudet ja näiden oikeuksien käyttämisen edellytykset).

Tietoja rikoksen uhrin oikeuksista löytyy [täältä](#).

Lyhyt yhteenveto rikosoikeudenkäyntimenettelyistä

Rikosoikeudenkäyntimenettely käsittää tavallisesti seuraavat vaiheet:

1. Valmistelu

Valmistelu on rikosprosessin ensimmäinen vaihe, ja siinä on kaksi osaa:

rikosprosessista vastaavien viranomaisten menettelyt ennen syytteen nostamista eli niin sanottu esitutkintavaihe

rikostutkinta ja syyttämispäätös syytkeharkinnan alkamisesta syytteen nostamiseen tai asian käsittelyn päättämiseen muulla tavalla.

2. Syytteen alustava käsittely

Syytteen alustavassa käsittelyssä tuomioistuimien tutkii, onko asiaa selvitetty asianmukaisesti valmisteluvaiheessa ja muodostaako syyte asianmukaisen perustan oikeudenkäynnille. Tuomioistuin päättää myös, onko sillä toimivalta ratkaista asia.

3. Varsinainen oikeudenkäynti

Tämä on rikosprosessin tärkein vaihe. Todisteet tutkitaan ja asia ratkaistaan. Rikosprosessin tässä vaiheessa tuomioistuin kuulee vastaajaa (vastaajia) ja mahdollisia todistajia sekä asianomistajaa (asianomistajia) eli rikoksen uhria (uhreja). Oikeudenkäynti on julkinen ja suullinen, ja se käydään tšekin kielellä.

Jos vastaaja ei osaa tšekkiä, hänellä on oikeus käyttää tulkkia.

4. Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuoikeus on vastaajalla, hänen perheenjäsenilläään ja asianajajallaan sekä syyttäjällä tai asianomistajalla. Muutoksenhaku on tehtävä kahdeksan päivän kuluessa. Jos muutosta haetaan, muutoksenhakutuomioistuin tutkii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisun.

Euroopan komission rooli

Euroopan komissiolla ei ole toimivaltaa jäsenvaltioiden rikosoikeudenkäyntimenettelyissä, eikä se siksi voi auttaa valituksen tekemisessä. Näillä tietosivuilla on tietoja siitä, miten ja missä valituksen voi tehdä.

Tarvittavat tiedot löytyvät alla olevien linkkien kautta

1 – Oikeuteni rikostutkinnan aikana

2 – Oikeuteni oikeudenkäynnin aikana

3 – Oikeuteni oikeudenkäynnin päätyttyä

Linkkejä

Tšekin oikeusministeriö

Tšekin sisäministeriö

Tšekin asianajajaliitto

Tietoa ihmisoikeuksista

Yleistä oikeustietoa

Päivitetty viimeksi: 21/03/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

1 – Oikeuteni rikostutkinnan aikana

A. Vaikuttaako tutkintaan se, että vastaaja on ulkomaalainen?

Lainvalvontaviranomaisten toimivaltaan kuulumattomia ovat ainoastaan sellaiset henkilöt, joilla on lain tai kansainvälisen oikeuden mukaisia erioikeuksia ja vapauksia. Ulkomaan kansalaisuudella ei sinänsä ole vaikutusta tutkintaan.

Jos lainvalvontaviranomainen ei pyydä vastaajaa osallistumaan tiettyyn menettelyyn (esimerkiksi antamaan todistajanlausuntoa), vastaajan ei yleensä tarvitse olla tutkinnassa läsnä, ellei hän itse niin halua. Vastaajan on kuitenkin pidettävä yhteyttä lainvalvontaviranomaisiin ja ilmoitettava osoite, johon hänelle voidaan lähettää asiakirjoja.

Jos syyte koskee sellaista tahallista rikosta, josta rangaistaan yli kahden vuoden pituisella vankeusrangaistuksella, tai tuottamuksellista rikosta, josta rangaistaan yli kolmen vuoden pituisella vankeusrangaistuksella, tuomioistuin – tai valmisteluvaiheessa tuomari yleisen syyttäjän pyynnöstä – voi määrätä matkustuskiellon, jos se on rikosoikeudellisen menettelyn kannalta tarpeen. Jos matkustuskiellolle ei enää ole perusteita, oikeuden puheenjohtaja – ja valmisteluvaiheessa yleinen syyttäjä omasta aloitteestaan – kumoaa kiellon. Jos matkustuskielto on määrätty, vastaajalla on oikeus pyytää sen kumoamista milloin tahansa. Matkustuskielto voidaan myös määrätä tutkintavankeuden sijaan.

Jos vastaajalla ei ole riittävää tšekin kielen taitoa, hänellä on oikeus käännättää tietyt tärkeät asiakirjat (esimerkiksi syytemääräys, syyte ja tuomio). Lisäksi lainvalvontaviranomaisten luona tapahtuvat käsittelyt tulkataan vastaajan äidinkielelle tai muulle hänen osaamalleen kielelle. Myös puolustajan kuuleminen rikosoikeudellisen menettelyn aikana tai sen yhteydessä tulkataan vastaajan pyynnöstä.

B. Mitä vaiheita rikostutkintaan kuuluu?

Vaiheiden sijaan on syytä tarkastella tutkintatyyppejä, sillä rikosprosessilaissa erotetaan toisistaan nopeutettu valmistelu, perustutkinta ja laajennettu tutkinta.

Tutkintavaihetta kuitenkin edeltää esitutkintavaihe, jonka tarkoituksena on selvittää ja todeta, onko rikos tehty, ja tunnistaa rikoksen tekijä. Tässä vaiheessa rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevaa henkilöä ei ole vielä virallisesti nimetty, mutta kuulusteltavilla henkilöillä on oikeus asianajajan antamaan oikeusapuun. Jos henkilöä tässä vaiheessa kuulustellaan epäiltynä (eli häntä epäillään rikoksesta), hänellä on oikeus vaieta. Epäillylle on kerrottava tästä oikeudesta etukäteen.

Tutkinnan aikana rikosoikeudellisen menettelyn kohteena oleva henkilö on jo virallisesti nimetty, ja hänellä on oikeus puolustajaan. Tämän vaiheen tarkoituksena on hankkia ja kirjata todisteita syytteen nostamista ja oikeudenkäyntiä varten. Se tarkoittaa esimerkiksi todistajien kuulemisesta, esineiden tutkimista, asiantuntijalausuntojen hankkimista ja muita toimia.

Näin toimiessaan poliisiviranomainen etsii sekä syyllisyyteen että syyttömyyteen viittaavia todisteita.

Nopeutettu valmistelu

Nopeutettua valmistelua käytetään vähemmän vakavien rikosten yhteydessä (rikokset, jotka käsitellään ensimmäisessä oikeusasteessa piirituomioistuimessa ja joista voidaan määrätä enintään viiden vuoden vankeusrangaistus). Se on nopea ja vähemmän muodollinen. Sitä voidaan soveltaa, ellei sille ole mitään estettä (esimerkiksi kiinniottamisperuste), edellyttäen, että epäilty on tavattu itse teosta tai välittömästi sen jälkeen tai rikosilmoitusta tai muuta syyttämispyyntöä käsiteltäessä on havaittu seikkoja, jotka muutoin oikeuttavat syyttämispäätöksen antamisen, ja epäillyn odotetaan joutuvan oikeuteen kahden viikon kuluessa siitä, kun poliisiviranomainen on ilmoittanut, mistä häntä epäillään ja minkälaiseksi rikokseksi teko katsotaan. Nopeutettu valmistelu alkaa, kun epäilystä ilmoitetaan ensimmäisen kuulustelun aikana.

Nopeutetussa valmistelussa epäillyllä on samat oikeudet kuin vastaajalla, mukaan lukien oikeus puolustajaan. Oikeuksien osalta suurin ero perustutkintaan verrattuna on se, että nopeutettua valmistelua ei käynnistetä muodollisella syyttämispäätöksellä (jonka voi riitauttaa valittamalla siitä) ja että epäillyllä ei ole oikeutta tutustua rikostutkinta-aineistoon ja esittää lisätodisteita nopeutetun valmistelun päättyessä. Tämä ei rajoita epäillyn oikeutta tutustua rikostutkinta-aineistoon (paitsi jos poliisiviranomainen epää tämän oikeuden painavin perustein) ja esittää lisätodisteita oikeudenkäynnissä.

Jos nopeutettua valmistelua ei päätetä muuten, se päättyy rangaistuspyyntöön (periaatteessa yksinkertaistettu syyte ilman perusteluja). Rangaistuspyynnön jättää tuomioistuimeen yleinen syyttäjä.

Perustutkinta

Perustutkinta alkaa syyttämispäätöksen antamisesta. Vastaajalla on oikeus valittaa syyttämispäätöksestä. Vastaajalla on myös oikeus puolustajaan tutkinnan aikana. Toisin kuin nopeutettua valmistelua, tätä tutkintaa sovelletaan vakavampiin rikoksiin (perustutkinta suoritetaan kuitenkin myös silloin, kun nopeutetulle valmistelulle on esteitä tai sitä ei saada päätökseen asetetussa määräajassa). Se on pidempi ja muodollisempi kuin nopeutettu valmistelu. Kuten edellä mainittiin, vastaajalla ja hänen puolustajallaan on oikeus tutustua rikostutkinta-aineistoon ja toimittaa lisätodisteita tutkinnan päätteeksi. Jos tutkintaa ei päätetä toisin, se päättyy syytteen nostamiseen. Syytteen nostaa tuomioistuimessa yleinen syyttäjä. Toisin kuin rangaistuspyyntö, rikossyyte sisältää perustelut.

Laajennettu tutkinta

Laajennettua tutkintaa sovelletaan kaikkein vakavimpiin rikoksiin, jotka ensimmäisessä oikeusasteessa käsittelee toimivaltainen alueoikeus (rikokset, joista rikoslain nojalla määrättävä vähimmäisrangaistus on viisi vuotta vankeutta ja joista voidaan määrätä poikkeuksellinen rangaistus, tai tietyt luettelut rikokset). Tämä tutkintatyyppi on yleensä pisin, ja näyttöä kerätään ja otetaan vastaan siksi laajemmin kuin perustutkinnassa. Tämä on ainoa seikka, jonka osalta laajennettu tutkinta poikkeaa perustutkinnasta. Laajennettu tutkinta käynnistyy syyttämispäätöksellä ja päättyy syytteen nostamiseen, ellei sitä päätetä toisin.

i. Todisteiden kerääminen / tutkintavaltuudet

Rikosoikeudellisen menettelyn tämän vaiheen suorittaa poliisiviranomainen yleisen syyttäjän valvonnassa. Yleinen syyttäjä voi muun muassa antaa poliisiviranomaiselle sitovia ohjeita, osallistua suoritettaviin toimiin, palauttaa asian lisäohjeineen poliisiviranomaiselle ja peruuttaa viranomaisen lainvastaiset tai perusteettomat päätökset ja toimenpiteet. Vastaajalla on oikeus pyytää syyttäjää arvioimaan poliisiviranomaisen toteuttamat toimenpiteet (ellei kyseessä ole päätös, josta vastaajalla on oikeus valittaa).

Jotkin valmisteluvaiheen toimet voi toteuttaa vain yleinen syyttäjä (esimerkiksi valmisteluvaiheen keskeyttämisen), tai niille on oltava yleisen syyttäjän hyväksyntä (esimerkiksi takavarikoitaessa omaisuutta, paitsi silloin, kun asia on kiireellinen). Tuomari päättää kaikkein vakavimmista perusoikeuksiin ja -vapauksiin puuttumisista (esimerkiksi tutkintavankeus, pidätysmääräyksen antaminen, etsintälupa ja kuuntelu).

ii. Pidätys

Jos vastaajaa jo syytetään rikoksesta ja tutkintavankeudelle on perusteet, poliisiviranomainen voi ottaa vastaajan kiinni. Poliisin on kuitenkin ilmoitettava kiinniotosta välittömästi yleiselle syyttäjälle ja toimitettava tälle kirjalliset asiakirjat mahdollisen tutkintavankeuspyynnön jättämistä varten.

Tutkintavankeuspyyntö on jätettävä sen varmistamiseksi, että vastaaja voidaan luovuttaa oikeuteen 48 tunnin kuluessa kiinniotosta. Muuten hänet on vapautettava.

Jos henkilöä ei vielä syytetä vaan epäillään rikoksesta ja jos tutkintavankeudelle on jokin peruste, poliisiviranomainen voi ottaa hänet kiinni kiireellisissä tapauksissa, vaikka syyttämispäätöstä ei olisi vielä annettu (esimerkiksi jos syyttämispäätöstä ei voida toimittaa). Tällaisissa tapauksissa kiinniottamiseen tarvitaan syyttäjän etukäteen antama lupa. Ilman lupaa kiinniottaminen on mahdollista vain, jos asia on kiireellinen eikä lupaa ole mahdollista saada etukäteen. Kuulustelun suorittaa kiinnioton tehnyt poliisiviranomainen. Epäillyllä on oikeus pyytää haluamaansa puolustajaa (jos tämä on käytettävissä) olemaan läsnä kuulustelussa, ja hänellä on oikeus keskustella puolustajansa kanssa ilman kolmannen osapuolen läsnäoloa. Epäillyllä on oikeus siihen, että kiinniottamisesta ilmoitetaan sen maan konsuliedustustolle, jonka kansalainen hän on.

Poliisiviranomainen vapauttaa epäillyn välittömästi, jos häntä ei enää epäillä rikoksesta. Jos epäiltyä ei vapauteta, poliisiviranomainen toimittaa yleiselle syyttäjälle kuulustelupöytäkirjan (mukaan lukien syyttämispäätös ja lisätodisteet), jotta yleinen syyttäjä voi tarvittaessa jättää tutkintavankeuspyynnön. Poliisiviranomaisen on jätettävä pyyntö, jotta epäilty voidaan luovuttaa tuomioistuimeen 48 tunnin kuluessa kiinniottamisesta. Muuten epäilty on vapautettava.

Jos pidättämiselle on perusteet ja epäilty karttaa rikosoikeudellista menettelyä, tuomari voi antaa hänestä pidätysmääräyksen. Jos poliisi pidättää epäillyn, epäillyllä on samanlaiset oikeudet kuin kiinni otetuilla. Poliisiviranomaisen on tuotava epäilty oikeuteen 24 tunnin kuluessa pidätyksestä. Tuomari kuulee epäiltyä ja tekee päätöksen tutkintavankeudesta. Päätöksestä on ilmoitettava epäillylle 24 tunnin kuluessa oikeuteen viemisestä. Epäillyllä on oikeus käyttää istunnossa puolustajaa, jos tämä on käytettävissä tuomioistuimen päätöksen antamiselle asetetussa määräajassa.

iii. Kuulustelu

Ennen kuin epäiltyä kuulustellaan ensimmäistä kertaa vastaajana, lainvalvontaviranomaisten on todettava epäillyn henkilöllisyys, selitettävä syytteen sisältö ja kerrottava epäillylle hänen oikeutensa sekä väärän syytöksen ja kunnianloukkauksen rikosoikeudelliset seuraukset. Jos vireillä on rikosasia, jossa voidaan neuvotella sopimus syyllisyydestä ja rangaistuksesta, epäillylle on myös kerrottava mahdollisuudesta tehdä yleisen syyttäjän kanssa valmisteluvaiheessa sopimus syyllisyydestä ja rangaistuksesta (sopimus edellyttää tuomioistuimen hyväksyntää), ja siitä, mitkä tällaisen sopimuksen seuraukset ovat. Vastaajaa ei saa millään tavalla painostaa todistamaan tai tunnustamaan kuulusteluissa. Kuulustelun aikana hänelle on annettava mahdollisuus esittää yksityiskohtaisia huomautuksia syytöksestä ja erityisesti antaa johdonmukainen lausunto syytökseen sisältyvistä tosiseikoista, ilmoittaa kaikki syytöstä lieventävät tai sen kumoavat olosuhteet ja esittää todisteita tällaisista olosuhteista. Kysymysten esittäminen on sallittua lausunnon täydentämiseksi tai

mahdollisten puutteiden, epäselvyyksien ja ristiriitojen poistamiseksi. Kysymykset on esitettävä selkeästi ja ymmärrettävästi ilman harhaanjohtavia ja vääriä seikkoja tai johdattelua.

Kuulustelupöytäkirja on toimitettava vastaajalle luettavaksi, tai se on luettava hänelle pyynnöstä (jos kuulustelu tapahtuu videoneuvottelulla, sen tallenne luetaan vastaajalle). Vastaajalla on oikeus pyytää pöytäkirjan täydentämistä tai korjaamista lausuntonsa mukaisesti.

iv. Tutkintavankeus

Tutkintavankeuteen voi joutua vain henkilö, jota syytetään rikoksesta. Tutkintavankeudesta päättää tuomari.

Tutkintavankeuden perusteet ovat seuraavat:

perusteltu huoli siitä, että vastaaja pakenee tai piiloutuu välttääkseen syytetoimet tai rangaistuksen

perusteltu huoli siitä, että vastaaja häiritsee tutkintaa esimerkiksi yllyttämällä todistajia antamaan väärän lausunnon tai

perusteltu huoli siitä, että vastaaja uusii rikoksen, josta häntä syytetään, saattaa päätökseen aloittamansa rikoksen tai tekee rikoksen, jota hän on valmistellut tai jonka hän on uhannut tehdä.

Jos tutkintavankeudelle ei ole perusteita, tuomioistuin ei määrää tutkintavankeutta. Jos tutkintavankeusperusteet ovat lakanneet olemasta, tutkintavanki vapautetaan. Tutkintavanki on vapautettava myös lain mukaisen määräajan umpeuduttua. Todistajiin vaikuttamisen estämiseksi määrättävä tutkintavankeus voi kestää kolme kuukautta (määräaikaa ei kuitenkaan sovelleta, jos tutkintavangin on jo todettu häirinneen rikosoikeudellisen menettelyn kannalta merkityksellisten tosiseikkojen selvittämistä). Syytetoimien aiheena olevan rikoksen vakavuudesta riippuen tutkintavankeus voi kestää kokonaisuudessaan yhdestä neljään vuotta. Tästä ajasta kuitenkin vain kolmannes on tarkoitettu valmisteluvaihetta varten ja kaksi kolmannesta tuomioistuimessa tapahtuvaa oikeudenkäyntiä varten.

Tuomioistuimen on tarkistettava tutkintavankeuden perusteet säännöllisesti ja tarvittaessa pidennettävä tutkintavankeutta tietyn ajan kuluttua.

Tutkintavangilla on myös oikeus pyytää vapauttamistaan tutkintavankeudesta. Tutkintavankeus voidaan korvata toimenpiteellä, johon ei liity vapaudenmenetystä (vankeutta). Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi tietyn rahamäärän tallettaminen (takuu), valvojan määrääminen tai kotiaresti.

Vastaajalla on oikeus pyytää tuomioistuinta korvaamaan tutkintavankeus jollakin tällaisella toimenpiteellä.

C. Vastaajan oikeudet rikostutkinnan aikana

Käyttäessään oikeuttaan puolustautua vastaajalla on oikeus

saada lainvalvontaviranomaisilta tietoa oikeuksistaan ja käyttää oikeuksiaan täysin

esittää huomautuksia häneen kohdistetuista syytöksistä ja esitetyistä todisteista

kieltäytyä todistamasta

tutustua tutkinta-aineistoon, ottaa siitä otteita tai tehdä muistiinpanoja sekä ottaa tutkinta-aineistosta tai sen osista jäljennöksiä omalla kustannuksellaan (tätä oikeutta voidaan rajoittaa tutkinnan aikana painavin perustein)

esittää todisteita puolustaakseen itseään

toimittaa pyyntöjä ja hakemuksia

jättää valituksia

käyttää äidinkieltään tai muuta osaamaansa kieltä asioidessaan lainvalvontaviranomaisten kanssa, jos hän on ilmoittanut, että ei osaa tšekin kieltä

valita puolustaja (jos vastaaja ei tee sitä itse, puolustajan voi valita perheenjäsen tai joku muu)

pyytää saada puolustaja maksutta tai alennetulla maksulla, jos hän ei pysty maksamaan puolustusta itse

keskustella puolustajan kanssa ilman kolmannen osapuolen läsnäoloa

pyytää tulla kuulustelluksi puolustajan läsnä ollessa ja pyytää puolustajaa osallistumaan valmisteluvaiheeseen.

i. Oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin

Jos vastaaja ilmoittaa, että hän ei osaa tšekin kieltä, hänellä on oikeus käyttää lainvalvontaviranomaisten kanssa asioidessaan äidinkieltään tai muuta osaamaansa kieltä.

Jos menettelyssä on tarpeen tulkata asiakirjan, todistajanlausunnon tai muun menettelyn sisältö tai jos vastaaja ilmoittaa, että hän ei osaa tšekin kieltä, hänelle nimetään tulkki rikosoikeudellista menettelyä varten. Nimetty tulkki voi vastaajan pyynnöstä tulkata myös puolustajan kanssa käydyt keskustelut, jos keskustelu koskee suoraan oikeudenkäyntiin liittyviä toimia. Tulkki voi myös tulkata oikeudenkäyntiin liittyvien toimien aikana käytävät keskustelut.

Tällaisessa tapauksessa lainvalvontaviranomaisten on toimitettava kirjallinen käännös laissa määritellyistä asiakirjoista (esimerkiksi syyttämispäätöksestä, määräämisestä tutkintavankeuteen, määräämisestä lääkärin tarkkailuun, syyteestä, syylisyyttä ja rangaistusta koskevasta sopimuksesta ja sen hyväksymishakemuksesta, rangaistuspyynnöstä sekä syytetoimien ehdollisesta lopettamispäätöksestä), paitsi jos vastaaja luopuu tästä oikeudesta. Jos vastaaja on pidätetty tai otettu kiinni, hän saa myös kirjallisen käännöksen oikeuksistaan. Vastaajalla on oikeus pyytää lainvalvontaviranomaiselta myös muiden asiakirjojen kääntämistä tai tulkkauksta, jos niillä on merkitystä puolustautumisoikeuden käyttämisen kannalta.

ii. Oikeus saada tietoa ja tutustua asiakirja-aineistoon

Tutkintavaiheessa vastaajalla on oikeus tutustua tutkinta-aineistoon, jos se on tarpeen oikeuksien käyttämisen kannalta. Siihen tarvitaan ainoastaan poliisiviranomaisen lupa.

Rikoksesta syytetyllä on oikeus tutustua tutkinta-aineistoon, ottaa siitä otteita tai tehdä muistiinpanoja sekä ottaa tutkinta-aineistosta tai sen osista jäljennöksiä omalla kustannuksellaan.

Valmisteluvaiheessa yleinen syyttäjä tai poliisiviranomainen voi kuitenkin tärkeistä syistä evätä oikeuden tutustua tutkinta-asiakirjoihin ja muut edellä mainitut asiaa koskevat oikeudet. Vastaajalta ei voida evätä näitä oikeuksia, kun hänelle on ilmoitettu mahdollisuudesta tutustua tutkinta-aineistoon ja kun neuvotellaan syylisyyttä ja rangaistusta koskevasta sopimuksesta. Vastaajalta ei voida evätä mahdollisuutta tutustua syyttämispäätökseen, ja hänellä on oikeus tutustua tutkintavankeuspäätöksen kannalta olennaisiin asiakirjoihin.

iii. Oikeus asianajajaan ja oikeus ilmoittaa tilanteesta kolmannelle osapuolelle

Rikoksesta syytetyllä on oikeus puolustajaan. Jos vastaaja ei valitse puolustajaa itse, hänen perheenjäsenensä voi valita puolustajan tai vastaaja voi puolustaa itse itseään. Tietyissä tapauksissa vastaajalla on kuitenkin oltava puolustaja (tätä kutsutaan ”pakolliseksi puolustukseksi”). Tällöin tuomari määrää puolustajan, ellei vastaaja ole valinnut puolustajaa itse tietyn määräajan kuluessa. Vastaajalla on oltava puolustaja jo valmisteluvaiheessa seuraavissa tapauksissa:

jos vastaaja on tutkintavankeudessa, suorittaa vankeusrangaistusta, häneen sovelletaan turvaamistoimenpidettä, johon liittyy vapaudenmenetys, tai hän on lääkärin tarkkailussa

jos vastaajan oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu (esimerkiksi psyykkisen haitan vuoksi)

karannutta vastaan tapahtuvassa oikeuskäsittelyssä (jos vastaaja on paennut ja käsittely tapahtuu hänen poissa ollessaan)

jos menettely koskee rikosta, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vankeusrangaistus

jos yleinen syyttäjä katsoo puolustajan olevan vastaajan tilanteen huomioon ottaen tarpeellinen, koska hän epäilee vastaajan kykyä puolustaa itseään asianmukaisesti

jos kyseessä on nuori rikoksentehtyjä (15-18-vuotias).

Jos oikeudenkäynnissä käsitellään rikosta, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vankeusrangaistus, vastaaja voi luopua oikeudestaan puolustajaan, jos rikoksesta ei voida määrätä poikkeuksellista rangaistusta (elinkautinen vankeusrangaistus tai 20–30 vuoden vankeusrangaistus).

Jos vastaaja on kiinni otettuna tai tutkintavankeudessa, hänellä on oikeus siihen, että asiasta ilmoitetaan sen maan konsuliedustustolle, jonka kansalainen hän on, sekä perheenjäsenelle tai muulle vastaajan nimeämälle luonnolliselle henkilölle. Vastaajalla on oikeus olla yhteydessä konsuliviranomaiseen. Jos vastaajalla ei ole tarpeeksi rahaa, yhteydenpito on maksutonta. Vastaajalle on kerrottava näistä oikeuksista.

iv. Oikeus saada maksutonta oikeusapu

Tutkintavaiheessa – eli ennen syyttämispäätöstä – vastaajalla on oikeus asianajajan antamaan oikeusapuun kuulustelun (selityksen antamisen) aikana.

Rikoksesta syytetyllä on oikeus puolustajaan, jonka on annettava hänelle tarvittava oikeusapu. Vastaaja voi valita puolustajan itse. Jos vastaaja ei valitse puolustajaa, hänelle nimetään puolustaja, jos puolustus on pakollista. Jos vastaajalla ei ole varaa maksaa puolustajan palkkiota, hän voi pyytää tuomaria antamaan päätöksen, jonka nojalla hän on oikeutettu puolustajaan maksutta tai alennetulla maksulla.

v. Mitä pitäisi tietää seuraavista seikoista?

a. Syyttömyysolettama

Syyttömyysolettaman periaatetta sovelletaan rikosoikeudellisissa menettelyissä neljällä perustasolla:

syylisyys on todistettava vastaaja on katsottava syyttömäksi, kunnes syylisyys todistetaan

jos syylisyys on kyseenalainen, asia on ratkaistava vastaajan hyväksi

vastaajaa ei voida nimetä syyliseksi ennen kuin hänen syylisyytensä on julistettu lopullisella tuomiolla

vastaajan oikeuksia voidaan rajoittaa rikosoikeudellisen menettelyn aikana vain siltä osin kuin se on ehdottoman välttämätöntä.

b. Oikeus valeta ja oikeus olla todistamatta itseään vastaan

Vastaajalla ei ole velvollisuutta todistaa rikosoikeudellisissa menettelyissä, eikä häntä saa millään tavalla pakottaa todistamaan tai tunnustamaan. Vastaajan ei myöskään tarvitse esittää todisteita itseään vastaan. Lainvalvontaviranomaiset eivät voi määrätä vastaajalle sakkoja tämän kieltäytyessä luovuttamasta niille raskauttavia asiakirjoja tai muuta todistusaineistoa.

c. Todistustaakka

Lainvalvontaviranomaisten on selvennettävä yhtä tarkasti sekä raskauttavat että syyttömyyttä puoltavat seikat. Yleisen syyttäjän on todistettava syylisyys oikeudessa. Vastaajan ei tarvitse todistaa syyttömyyttään. Tämä ei kuitenkaan estä vastaajaa käyttämästä oikeuttaan esittää tosiseikkoja ja todisteita puolustaakseen itseään.

vi. Alaikäisiä koskevat erityistakeet

Jos alle 15-vuotias lapsi syyllistyy tekoon, jossa on rikoksen tunnusmerkkejä, hän ei ole siitä rikosoikeudellisessa vastuussa. Lapsen yhteiskuntaan sopeutumiseen tähtääviä toimenpiteitä voi määrätä vain erikoistunut nuorisotuomioistuin siviilimenettelyssä. Tällaisessa menettelyssä alaikäisellä on oltava valtion maksama asianajaja, ellei valtio erityisistä syistä päättä, että alaikäisen tai hänen perheensä on osallistuttava asianajajan palkkion maksamiseen. Jos rikos on tehty nuorena rikoksentehtijänä (15–18-vuotiaana), erityislakina (*lex specialis*) sovelletaan pääsääntöisesti nuoriso-oikeuslakia. Alaikäisen tekemiä rikoksia tutkittaessa ja käsiteltäessä lainvalvontaviranomaisten on otettava huomioon vastaajan ikä, terveydentila sekä henkinen ja moraalinen kypsyytensä, jotta tämän myöhemmälle kehitykselle aiheutuisi mahdollisimman vähän haittaa. Laki suojaaa vastaajan henkilötietoja ja yksityisyyttä, tuomioistuinkäsittely käydään suljetuin ovin, jos vastaaja ei halua yleisön olevan läsnä, ja tuomio julistetaan ilmoittamatta vastaajan nimeä ja muita tunnistamiseen johtavia tietoja (kuten asuinosoite). Alaikäisellä on oikeus puolustajaan ensimmäisestä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheesta alkaen (eli jo tutkintavaiheessa). Alaikäisen huoltajalle (yleensä vanhemmille) tai lailliselle holhoojalle, toimivaltaiselle sosiaali- ja lastensuojeluviranomaiselle sekä ehdonalais- ja sovitteluyksikölle ilmoitetaan viipymättä alaikäistä koskevasta syyttämispäätöksestä, kiinniottamisesta, pidättämisestä tai tutkintavankeudesta. Lainvalvontaviranomaiset tekevät yhteistyötä sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisten, ehdonalais- ja sovitteluyksikön sekä lastensuojeluyhdistysten ja -laitosten kanssa.

vii. Haavoittuvassa asemassa olevia epäiltyjä koskevat erityistakeet

Jos tuomioistuin – ja valmisteluvaiheessa yleinen syyttäjä – katsoo olevan tarpeen (erityisesti, koska epäillyn kyvystä puolustaa itseään asianmukaisesti on epäilyksiä tämän fyysisen tai psyykkisen tilan vuoksi), epäillylle määrätään puolustaja syyttämispäätöksen yhteydessä.

Jos epäilty on kuuro tai kuurosokea, viestintätapa määräytyy kuurojen ja kuurosokeiden viestintäjärjestelmistä annetun lain 155/1998 mukaisesti.

Rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyllä on oikeus tulkkaukseen valitsemassaan viestintäjärjestelmässä.

Jos epäillyn oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, häntä edustaa rikosoikeudellisissa menettelyissä edunvalvoja, tavallisesti perheenjäsen, edellyttäen, että tämän edut eivät ole ristiriidassa epäillyn etujen kanssa.

D. Tutkintaan liittyvät lakisääteiset määräajat

Lainvalvontaviranomaisten on käsiteltävä rikosasiat nopeasti ilman tarpeettomia viivästyksiä. Tutkintavankeuteen ja omaisuuden takavarikointiin liittyvät asiat käsitellään mahdollisimman nopeasti, jos se on tarpeen takavarikoidun omaisuuden arvon ja luonteen vuoksi.

Poliisiviranomaisen on päätettävä tutkintavaihe (rikossyytteen nostamista edeltävä vaihe)

kahden kuukauden kuluessa yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltävissä asioissa ilman nopeutettua valmistelua

kolmen kuukauden kuluessa muissa, piirituomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa asioissa

kuuden kuukauden kuluessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimena toimivan alueoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Yleinen syyttäjä voi myös perustellusta pyynnöstä pidentää määräaikaan toistuvasti.

Nopeutettu valmistelu on saatettava päätökseen kahden viikon kuluessa siitä, kun poliisiviranomainen on ilmoittanut vastaajalle, mistä häntä epäillään ja minkälaiseksi rikokseksi teko katsotaan. Jos nopeutettua valmistelua ei saada päätökseen asetetussa määräajassa, yleinen syyttäjä voi pidentää määräaikaan enintään kymmenellä päivällä tai enintään kolmellakymmenellä päivällä, jos käydään neuvotteluja syylisyyttä ja rangaistusta koskevasta sopimuksesta.

Poliisiviranomaisen on saatettava perustutkinta päätökseen

kahden kuukauden kuluessa syyttämispäätöksestä, jos asia käsitellään yhden tuomarin kokoonpanossa

kolmen kuukauden kuluessa syyttämispäätöksestä, jos kyseessä on muu, piirituomioistuimen toimivaltaan kuuluva asia.

Yleinen syyttäjä voi myös perustellusta pyynnöstä pidentää määräaikaan toistuvasti. Tämän jälkeen yleisen syyttäjän on arvioitava asia uudelleen osana valvontaa vähintään kerran kuukaudessa.

Laajennettu tutkinta on saatettava päätökseen kuuden kuukauden kuluessa syyttämispäätöksen antamisesta. Yleinen syyttäjä voi myös perustellusta pyynnöstä pidentää määräaikaan toistuvasti. Tämän jälkeen yleisen syyttäjän on arvioitava asia uudelleen osana valvontaa vähintään kerran kuukaudessa.

Tiettyjen tekojen osalta rikosprosessilaissa säädetään muista lakisääteisistä määräajoista (tuomioistuimen on esimerkiksi päätettävä tutkintavankeudesta 48 tunnin kuluessa kiinniottamisesta tai 24 tunnin kuluessa pidätyksestä, tutkintavankeuden enimmäiskeston päätyttyä ja tutkintavankeuden perusteiden pakollisen tarkistamisen määräajan kuluttua umpeen).

E. Valmistautuminen oikeudenkäyntiin, mm. tutkintavankeuden vaihtoehdot ja mahdollisuus siirtää vastaaja kotimaahansa (eurooppalainen valvontamääräys)

Valmisteluvaihe on rikosprosessin ensimmäinen vaihe. Sen tarkoituksena on selvittää, onko rikosepäily perusteltu siinä määrin, että asiassa voidaan nostaa syyte. Tässä vaiheessa on etsittävä ja hankittava sekä syyllisyyteen että syyttömyyteen viittaavia todisteita.

Valmisteluvaiheen tavoitteena on erityisesti

muodostaa perusteet päätökselle siitä, olisiko syyte nostettava ja asiaa käsiteltävä tuomioistuimessa vai olisiko rikossyytteistä luovuttava yksilöidä kaikki seikat, jotka ovat merkityksellisiä rikoksen luonteesta, rikoksen tekijästä, rangaistuksesta tai turvaamistoimenpiteestä päättämisen kannalta, sekä päättää uhrin oikeudesta vahingonkorvaukseen ja hankkia tarvittavat todisteet

tunnistaa rikollisen toiminnan syyt ja sen mahdollistavat tai sitä helpottavat olosuhteet.

Jos on olemassa peruste tutkintavankeudelle, tutkintavankeudesta päättävä tuomari voi pidättäjä määräämästä vastaajalle tutkintavankeutta tai vapauttaa vastaajan ja määrätä jonkin seuraavista korvaavista toimenpiteistä:

Jokin kansalaisjärjestö tai luotettava henkilö takaa vastaajan käytöksen vastaisuudessa sekä sen, että vastaaja pyydettyäessä saapuu oikeuden, yleisen syyttäjän tai poliisiviranomaisen kuultavaksi ja ilmoittaa aina etukäteen poistumisestaan oleskelupaikasta, ja tutkintavankeudesta päättävä viranomainen pitää takausta riittävänä vastaajan henkilökohtaisen aseman ja käsiteltävänä olevan asian luonteen kannalta ja hyväksyy sen.

Vastaaja lupaa kirjallisesti elää moitteettomasti, erityisesti pidättäjä rikollisesta toiminnasta, tulla pyydettyäessä oikeuden, yleisen syyttäjän tai poliisiviranomaisen kuultavaksi, ilmoittaa aina etukäteen poistumisestaan oleskelupaikasta ja noudattaa asetettuja velvollisuuksia ja rajoituksia, ja tutkintavankeudesta päättävä viranomainen pitää lupausta riittävänä ja hyväksyy sen.

Vastaaja on rikosseuraamustyöntekijän valvonnassa.

Vastaajaan kohdistetaan väliaikaisia toimenpiteitä.

Tuomari hyväksyy takuiden (määrätty rahamäärä) maksamisen. Takuita ei kuitenkaan hyväksytä tiettyjen vakavien rikosten yhteydessä.

Kun kyse on tutkintavankeuden korvaamisesta jollakin tällaisella toimenpiteellä, tutkintavankeudesta päättävä viranomainen voi päättää seurata tähän toimenpiteeseen liittyvien velvoitteiden täyttämistä sähköisesti jalkapannan avulla, jos vastaaja lupautuu yhteistyöhön. Tutkintavankeudesta päättävä viranomainen voi myös asettaa rajoituksia, joilla vastaajaa estetään matkustamasta ulkomaille.

Jos vastaaja on jonkin EU:n jäsenvaltion kansalainen tai hänellä on jokin muu suhde johonkin EU:n jäsenvaltioon, hänellä on oikeus pyytää tutkintavankeuden korvaavan toimenpiteen soveltamista asuinmaassaan tai jossakin muussa haluamassaan jäsenvaltiossa (edellyttäen, että viimeksi mainittu jäsenvaltio suostuu tähän) (tästä oikeudesta on säädetty vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta valvontatoimia koskeviin päätöksiin Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tutkintavankeuden vaihtoehtona 23. lokakuuta 2009 annetussa neuvoston puitepäätöksessä 2009/829 /YOS, joka on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä kansainvälistä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevalla lailla 104/2013). Tällaisten korvaavien toimenpiteiden noudattamista on voitava valvoa, tai niiden noudattamisen valvonta on voitava varmistaa muulla tavoin asianomaisessa jäsenvaltiossa. Jos vastaaja ei noudata määrättyä korvaavaa toimenpidettä, hänet palautetaan Tšekin tasavaltaan.

Päivitetty viimeksi: 16/09/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

2 – Oikeuteni oikeudenkäynnin aikana

A. Missä oikeudenkäynti pidetään?

Rikoksen vakavuudesta riippuen oikeudenkäynti pidetään siinä piirituomioistuimessa tai alueoikeudessa, jonka tuomiopiirissä rikos on tehty. Jos rikoksen tekopaikkaa ei voida selvittää tai jos rikos on tehty ulkomailta, oikeudenkäynti pidetään siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä vastaaja asuu, työskentelee tai oleskelee. Jos näitä paikkoja ei voida määrittää tai ne ovat Tšekin tasavallan alueen ulkopuolella, oikeudenkäynti pidetään siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä teko tuli ilmi (osoitettiin tapahtuneeksi).

B. Voidaanko syytteitä muuttaa? Jos voidaan, mitkä ovat vastaajan tiedonsaantioikeudet?

Oikeudenkäynnin ainoana tavoitteena on päättää, mikä on syytteen teonkuvaus. Kun syyte on nostettu, yleinen syyttäjä ei voi muuttaa sitä. Se voidaan ainoastaan peruuttaa.

Jos oikeudenkäynnin tulokset viittaavat siihen, että asian olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet, asian selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia tai käy ilmi, että vastaaja on tehnyt muitakin rikoksia ja yleinen syyttäjä pyytää asian palauttamista valmisteluun yhteistä käsittelyä varten, tuomioistuin palauttaa asian valmisteluun. Tämän jälkeen yleinen syyttäjä nostaa uuden syytteen, jossa otetaan huomioon tapahtuneet muutokset. Jäljennös uudesta syytteestä annetaan aina tiedoksi vastaajalle ja hänen puolustusasianajajalleen viimeistään haasteen tai haasteen tiedoksiantamisen yhteydessä. Vastaaja saa jäljennöksen syytteestä sekä oikeuden puheenjohtajalta tietoa oikeudestaan kommentoida syytteessä esitettyjä seikkoja puheenjohtajan asettamassa määräajassa. Kommentoitavia asioita ovat erityisesti seuraavat:

tunteeko vastaaja itsensä syyttömäksi tai syylliseksi syytteessä esitettyyn tekoon tai johonkin syytteessä esitetyistä teoista ja miksi haluaako vastaaja tehdä yleisen syyttäjän kanssa syyllisyyttä ja rangaistusta koskevan sopimuksen tai haluaako hän myöntää syyllisyytensä oikeudenkäynnissä

onko vastaaja samaa mieltä teon kuvauksesta ja sen oikeudellisesta luokittelusta sekä ehdotetusta tuomiosta tai turvaamistoimenpiteestä sekä mitä seikkoja vastaaja pitää kiistattomina.

Oikeuden puheenjohtaja kertoo vastaajalle myös tällaisten lausuntojen seurauksista sekä siitä, että myös puolustaja voi antaa vastaajan puolesta lausuntoja syytteestä, lukuun ottamatta tunnustusta tai syyllisyyden myöntämistä.

Puheenjohtaja myös pyytää vastaajaa ilmoittamaan tuomioistuimelle hyvissä ajoin pyynnöistä lisätodisteiden vastaanottamiseksi oikeudenkäynnissä ja ilmoittamaan seikat, joita kyseisten todisteiden on määrä selvittää.

Tuomioistuinta ei kuitenkaan sido syytteesen sisältyvä teon oikeudellinen luokittelu. Tuomioistuin voi luokitella teon muuksi rikokseksi (enemmän tai vähemmän vakavaksi) tai päätellä, että teko ei ole rikos vaan rikkomus. Jos tuomioistuin pitää tekoa rikoksena, josta rankaistaan ankarammin kuin teosta, josta syyte on nostettu, tuomioistuimen on ilmoitettava vastaajalle muutoksesta ja varmistettava, että vastaajalla on mahdollisuus vastata puolustuksessaan muutokseen ja että hänellä on riittävästi aikaa muuttaa puolustustaan.

C. Vastaajan oikeudet tuomioistuin käsittelyssä

Vastaajalla on oikeus

saada lainvalvontaviranomaisilta tietoa oikeuksistaan ja käyttää oikeuksiaan täysin

tunnustaa, myöntää syyllisyytensä tai ehdottaa syyllisyyttä ja rangaistusta koskevan sopimuksen tekemistä ennen todisteiden vastaanottamista kommentoida häntä vastaan esitettyjä syytöksiä

kieltäytyä todistamasta

tutustua tutkinta-aineistoon, saada siitä otteita tai tehdä muistiinpanoja sekä ottaa tutkinta-aineistosta tai sen osista jäljennöksiä omalla kustannuksellaan osallistua asian käsittelyyn varsinaisessa oikeudenkäynnissä ja julkisissa istunnoissa

antaa loppulausunto oikeudenkäynnissä ja muutoksenhaun julkisessa istunnossa käyttää oikeudenkäynnissä viimeinen puheenvuoro esittää puolustusta tukevia seikkoja ja todisteita esittää huomautuksensa jokaisesta vastaanotetusta todisteesta ja vastustaa niiden vastaanottotapaa esittää kysymyksiä kuultavalle henkilölle esittää pyyntöjä ja ehdotuksia (todisteiden vastaanottamisen ja päätöksenteon osalta) turvautua muutoksenhakukeinoihin, sekä varsinaisiin (kantelut, valitukset ja vastineet) että ylimääräisiin (purkamista koskevat hakemukset, valitusten tutkintaa koskevat hakemukset), tai ehdottaa lainvastaisuutta koskevan kantelun tekemistä valita puolustaja (jos vastaaja ei valitse puolustajaa itse, valinnan voi suorittaa esimerkiksi hänen perheenjäsenensä) ja kysyä puolustajalta neuvoja myös lainvalvontaviranomaisen toimien yhteydessä keskustella puolustajan kanssa ilman kolmannen osapuolen läsnäoloa pyytää tulla kuulustelluksi puolustajan läsnä ollessa ja pyytää puolustajaa osallistumaan kaikkiin rikosoikeudellisen menettelyn vaiheisiin käyttää äidinkieltään tai muuta osaamaansa kieltä asioidessaan lainvalvontaviranomaisten kanssa, jos vastaaja on ilmoittanut, että ei osaa tšekin kieltä.

i. Onko vastaajan oltava läsnä oikeudenkäynnissä? Millä edellytyksillä vastaaja voi olla poissa oikeudenkäynnistä?

Varsinainen oikeudenkäynti voidaan pitää vastaajan poissa ollessa vain, jos tuomioistuin katsoo, että asia voidaan ratkaista luotettavasti ja rikosoikeudellinen menettely saattaa tarkoituksenmukaisesti päätökseen myös ilman vastaajan läsnäoloa, ja vastaaja on saanut syytteen ja kutsun oikeudenkäyntiin asianmukaisesti ja hyvissä ajoin ja lainvalvontaviranomainen on jo kuulustellut vastaajaa syytteen perustana olevasta teosta, syytteen nostamista koskevia säännöksiä on noudatettu ja vastaajalle on kerrottu mahdollisuudesta tutustua tutkinta-asiakirjoihin ja esittää pyyntöjä tutkinnan täydentämiseksi. Haasteessa on mainittava tiedot siitä, mitä seurauksia oikeudenkäyntiin osallistumatta jättämisellä on. Oikeudenkäynti voidaan siis pitää vastaajan poissa ollessa, paitsi jos vastaaja on tutkintavankeudessa vastaaja suorittaa vankeusrangaistusta asia koskee rikosta, josta vastaajalle voidaan määrätä yli viisi vuotta vankeutta.

Vastaajan ei kuitenkaan tarvitse olla läsnä oikeudenkäynnissä edes tämäntyyppisessä asiassa, jos hän erikseen pyytää tuomioistuinta pitämään oikeudenkäynnin hänen poissa ollessaan. Näin ei kuitenkaan voida toimia, jos tuomioistuin katsoo vastaajan läsnäolon välttämättömäksi. Jos vastaajalle on määrätty pakollinen puolustus, oikeudenkäyntiä ei voida pitää ilman puolustajan läsnäoloa.

ii. Oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin

Jos vastaaja ilmoittaa, että hän ei osaa tšekin kieltä, hänellä on oikeus käyttää lainvalvontaviranomaisten kanssa asioidessaan äidinkieltään tai muuta osaamaansa kieltä. Jos on tarpeen tulkata asiakirjan, todistajanlausunnon tai muun menettelyn sisältö tai jos vastaaja ilmoittaa, että hän ei osaa tšekin kieltä, hänelle nimetään tulkki rikosoikeudellista menettelyä varten. Nimetty tulkki voi vastaajan pyynnöstä tulkata myös puolustajan kanssa käydyt keskustelut, jos keskustelu koskee suoraan oikeudenkäyntiin liittyviä toimia. Tulkki voi myös tulkata oikeudenkäyntiin liittyvien toimien aikana käytävät keskustelut. Tällaisessa tapauksessa lainvalvontaviranomaisten on toimitettava kirjallinen käännös laissa määritellyistä asiakirjoista (esimerkiksi määäämisestä tutkintavankeuteen, tuomiosta, rangaistusmääräyksestä ja muutoksenhakupäätöksistä). Vastaaja voi luopua oikeudestaan käännöksiin. Vastaajalla on oikeus pyytää tuomioistuimelta myös muiden asiakirjojen kääntämistä tai tulkkausta, jos niillä on merkitystä puolustautumisoikeuden käyttämisen kannalta.

iii. Oikeus asianajajaan

Rikoksesta syytetyllä on oikeus puolustajaan. Jos vastaaja ei valitse puolustajaa itse, hänen perheenjäsenensä voi valita puolustajan tai vastaaja voi puolustaa itse itseään. Tiettyissä tapauksissa vastaajalla on kuitenkin oltava puolustaja (tätä kutsutaan "pakolliseksi puolustukseksi"). Tällöin tuomari määrää puolustajan, ellei vastaaja ole valinnut puolustajaa itse tietyn määräajan kuluessa. Vastaajalla on oltava oikeudenkäynnissä seuraavissa tapauksissa puolustaja, kunnes päätös menettelyn päättymisestä on lainvoimainen: jos vastaaja on tutkintavankeudessa, suorittaa vankeusrangaistusta, häneen sovelletaan turvaamistoimenpidettä, johon liittyy vapaudenmenetys, tai hän on lääkärin tarkkailussa jos vastaajan oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu (esimerkiksi psyykkisen haitan vuoksi) karannutta vastaan tapahtuvassa oikeuskäsittelyssä (jos vastaaja on paennut ja käsittely tapahtuu hänen poissa ollessaan) jos menettely koskee rikosta, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vankeusrangaistus jos tuomioistuin katsoo sen vastaajan tilanteen huomioon ottaen tarpeelliseksi, koska tuomioistuin epäilee hänen kykyään puolustaa itseään asianmukaisesti jos kyseessä on nuori rikoksenteikijä (15-18-vuotias) oikeuskäsittelyn aikana, jos vastaaja on vangittu menettelyissä, jotka koskevat ennalta ehkäisevän vangitsemisen määräämistä tai sen ehtojen muuttamista taikka oikeuslääketieteellisen hoidon määräämistä tai sen ehtojen muuttamista, lukuun ottamatta alkoholismiin hoitoa vankisairaалassa. Vastaajalla on oltava puolustaja täytäntöönpanomenettelyssä, jossa tuomioistuin tekee päätöksen julkisessa istunnossa, mikäli vastaajan oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu vastaaja on tutkintavankeudessa on epäilyksiä vastaajan kyvystä puolustaa itseään asianmukaisesti. Ylimääräisiä muutoksenhakukeinoja (lainvastaisuuksia koskevat kantelut, valitusten tutkintaa koskevat hakemukset, purkamista koskevat hakemukset) koskevissa menettelyissä vastaajalla on oltava puolustaja, jos vastaaja on tutkintavankeudessa, suorittaa vankeusrangaistusta, häneen sovelletaan turvaamistoimenpidettä, johon liittyy vapaudenmenetys, tai hän on lääkärin tarkkailussa jos vastaajan oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu jos kyseessä on rikos, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vankeusrangaistus jos on epäilyksiä vastaajan kyvystä puolustaa itseään asianmukaisesti. Jos oikeudenkäynnissä käsitellään rikosta, josta voidaan määrätä yli viiden vuoden vankeusrangaistus, vastaaja voi luopua oikeudestaan puolustajaan, jos rikoksesta ei voida määrätä poikkeuksellista rangaistusta (elinkautinen vankeusrangaistus tai 20–30 vuoden vankeusrangaistus). Vastaaja voi luopua oikeudestaan puolustajaan myös, jos hänet on otettu kiinni ja oikeudenkäynti on määrä järjestää.

iv. Mitä muita prosessuaalisia oikeuksia vastaajalla on (esim. epäiltyjen esittäminen oikeudenkäynnissä)?

Oikeussalissa kaikki istuvat paikoillaan koko oikeudenkäynnin ajan. Kysymyksiä ja lausuntoja voidaan esittää vain oikeuden puheenjohtajan (yhden tuomarin kokoonpanon) suostumuksella. Tuomaria puhuteltaessa on nouseva seisomaan, myös lyhyiden puheenvuorojen yhteydessä (puheenjohtaja voi kuitenkin sallia, että henkilö esittää puheenvuoronsa ja todistanlausuntonsa istuen, jos tämän ikä tai terveydentila sitä edellyttää). Oikeuden puheenjohtaja (yhden tuomarin kokoonpano) pyytää kaikkia läsnäolijoita nousemaan ylös tuomiolauselman lukemisen ajaksi. Tšekissä sekä oikeushenkilöiden että muiden läsnä olevien henkilöiden on puhuteltava toisiaan lisäämällä ilmaus *pane/paní/slečno* (herra/rouva/neiti) ennen puhuteltavan henkilön tehtävää tai asemaa oikeuskäsittelyssä (esim. *pane předsedo*, *pane předsedí*, *pane doktore*, *paní státní zástupkyně*, *pane znalce* tai *pane svědku*, kun puhutellaan oikeuden puheenjohtajaa, lautamiestä, puolustajaa, lakimestä/lääkäriä, yleistä syyttäjää, asiantuntijaa tai todistajaa). Oikeussalissa ei saa puhua ilman oikeuden puheenjohtajan (yhden tuomarin kokoonpanon) lupaa. Oikeussalissa syöminen, juominen ja tupakointi on kielletty, myös taukojen aikana. Oikeussalissa läsnä olevien henkilöiden on pidättäydyttävä kaikesta, mikä voi häiritä istunnon kulkua tai arvokkuutta, mukaan lukien tyytyväisyyden tai tyytymättömyyden ilmaukset liittyen istunnon kulkuun, todistanlausuntoihin tai julistettuihin tuomioihin. Myös kaikki laitteet (erityisesti matkapuhelimet) on kytkettävä pois päältä, mikäli ne voivat häiritä istunnon kulkua ja arvokkuutta.

Tuomioistuinikäsihtelyssä saa lähettää kuvaa tai ääntä ja tehdä kuvataallenteita ainoastaan oikeuden puheenjohtajan (yhden tuomarin kokoonpanon) ennalta antamalla suostumuksella. Äänitallenteita saa tehdä, jos asiasta on ilmoitettu oikeuden puheenjohtajalle tai yhden tuomarin kokoonpanolle. Oikeuden puheenjohtaja tai yhden tuomarin kokoonpano voi kieltää tallennuksen, jos tallentamistapa voisi häiritä istunnon kulkua tai arvokkuutta.

Oikeussaliin ei saa tuoda aseita.

D. Mahdolliset tuomiot

Kotiaaresti

yhdyksuntapalvelu

varojen menetys

sakko

esineen menetys

toimintakielto

eläinten pitämis- ja kasvatuskielto

oleskelukielto

kielto osallistua urheilu- tai kulttuuritapahtumiin ja muihin sosiaalisiin tapahtumiin

arvonimien tai -merkkien menetys

sotilasarvon menetys

maastapoistaminen.

Turvaamistoimenpiteet ovat luonteeltaan ennaltaehkäiseviä, ja niitä voidaan määrätä tekijän syyntakeettomuuden tai alaikäisyyden vuoksi myös teoista, jotka muuten olisivat rangaistavia. Turvaamistoimenpiteitä voidaan määrätä joko erikseen tai rangaistuksen lisäksi, jos kaikki laissa säädetty edellytykset täyttyvät.

Turvaamistoimenpiteitä ovat

oikeuslääketieteellinen hoito

pakkolaitokseen eristäminen

esineiden takavarikointi

varallisuuden osan takavarikointi

ennaltaehkäisevä kasvatus.

Päivitetty viimeksi: 16/09/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

3 – Oikeuteni oikeudenkäynnin päätyttyä

A. Voiko tuomioistuimen päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisuun voi hakea muutosta valittamalla. Valituksella on lykkäävä vaikutus. Tuomioon, jolla tuomioistuin on hyväksynyt syyllisyyttä ja rangaistusta koskevan sopimuksen, voidaan hakea muutosta vain, jos tuomio on ristiriidassa sen sopimuksen kanssa, jota yleinen syyttäjä on esittänyt tuomioistuimelle hyväksyttäväksi.

Valituksessa voi vedota siihen, että vastaajaa välittömästi koskevat tuomiolauselman osat ovat virheellisiä, ellei kyse ole tuomitsemisesta syylliseksi siltä osin kuin tuomioistuin on hyväksynyt vastaajan syyllisyyden myöntämisen. Valitus on jätettävä riidanalaisen tuomion antaneeseen tuomioistuimeen kahdeksan päivän kuluessa tuomion jäljennöksen tiedoksi antamisesta.

B. Muut oikeussuojakeinot

Rikosoikeudellisessa menettelyssä voi käyttää varsinaisia muutoksenhakukeinoja (valitukset, kantelut ja vastineet) ja ylimääräisiä muutoksenhakukeinoja (valitusten tutkintaa koskevat hakemukset ja purkamista koskevat hakemukset) ja esittää myös lain rikkomista koskevan kantelun tekemistä.

Kantelu on muutoksenhakukeino tuomioistuimen päätökseen (ratkaisuun). Se on toimitettava riidanalaisen päätöksen (ratkaisun) antaneelle viranomaiselle kolmen päivän kuluessa päätöksen (ratkaisun) tiedoksiantamisesta. Tuomioistuimen (ja yleisen syyttäjän) antamat päätökset (ratkaisut) voidaan riitauttaa kantelulla vain laissa säädettyissä tapauksissa. Päätös (ratkaisu) voidaan riitauttaa tuomiolauselman jossakin osassa olevan virheen tai päätöstä (ratkaisua) edeltävää menettelyä koskevan säännöksen rikkomisen perusteella, jos rikkominen olisi voinut johtaa virheeseen missä tahansa tuomiolauselman osassa. Kantelulla on lykkäävä vaikutus vain, jos asiasta nimenomaisesti säädetään laissa.

Vastaaja voi ilmoittaa rangaistusmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle vastustavansa rangaistusmääräystä kahdeksan päivän kuluessa määräyksen antamisesta. Jos rangaistusmääräyksen vastustamisesta on ilmoitettu määräajassa, rangaistusmääräys peruutetaan automaattisesti ja yhden tuomarin kokoonpano määrää asiassa oikeudenkäynnin.

Valitusten tutkintaa koskeva hakemus (oikeuskysymyksen rajoittuva muutoksenhaku, tšekiksi *dovolání*) voidaan jättää esineoikeudellisessa asiassa annetusta lopullisesta tuomiosta toisen oikeusasteen tuomioistuimessa asioissa, joissa se on lain nojalla sallittua. Vastaaja voi jättää valitusten tutkintaa koskevan hakemuksen sillä perusteella, että jokin vastaajaan suoraan vaikuttava tuomioistuimen päätöksen tuomiolauselman kohta on virheellinen. Tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos olemassa on jokin laissa säädettyistä valitusten tutkintaperusteista. Tällainen hakemus on aina tehtävä puolustajan eli asianajajan välityksellä. Hakemus on jätettävä esineoikeudellisen päätöksen antaneelle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle kahden kuukauden kuluessa hakemuksella riitautetun päätöksen tiedoksiantamisesta. Valitusten tutkintaa koskevalla hakemuksella ei ole lykkäävää vaikutusta, ellei korkein oikeus toisin päättä.

Vastaajalla on myös oikeus jättää purkamishakemus tuomion ottamiseksi uudelleen käsiteltäväksi. Yleisesti ottaen lopulliseen tuomioon tai rangaistusmääräykseen päättyneen menettelyn uudelleenkäsitely sallitaan, jos ilmenee seikkoja tai todisteita, jotka eivät aiemmin olleet tuomioistuimen

tiedossa, ja kyseiset seikat tai todisteet – joko yksin tai yhdessä jo tunnettujen tosiseikkojen ja todisteiden kanssa – voivat oikeuttaa erilaisen syyllisyyttä koskevan päätöksen. Uudelleenkäsitteily sallitaan myös, jos alun perin määrätty rangaistus on ilmiselvästi suhteeton rikoksen luonteeseen ja vakavuuteen tai vastaajan ja hänen perheensä tilanteeseen tai taloudelliseen tilanteeseen ja muihin olosuhteisiin nähden tai jos rangaistus ei ole tarkoituksenmukainen. Lopulliseen tuomioon tai rangaistusmääräykseen päättäneen menettelyn purkamista koskevan hakemuksen käsittelee ja ratkaisee tuomioistuin, joka käsittelee asian ensimmäisessä oikeusasteessa. Vastaajan hyväksi laissa ei aseteta määräaikaa purkamista koskevan hakemuksen jättämiselle. Lisäksi vastaaja voi esittää lain rikkomista koskevan kantelun tekemistä. Tämä ylimääräinen muutoksenhakukeino on kuitenkin ainoastaan oikeusministerin käytettävissä, ja hän päättää kantelun tekemisestä. Lain rikkomista koskeva kantelu voidaan tehdä mistä tahansa tuomioistuimen lopullisesta päätöksestä (lukuun ottamatta korkeimman oikeuden päätöksiä) tai yleisen syyttäjän päätöksestä, jos päätös on lainvastainen tai sitä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe. Laissa ei aseteta määräaikaa tällaisen kantelun tekemiselle.

C. Tuomion seuraukset

Täytäntöönpanomenettely alkaa, kun rikostuomio tulee lainvoimaiseksi. Tässä vaiheessa rangaistus tai turvaamistoimenpide pannaan täytäntöön ja siihen liittyvät toimet toteutetaan.

Jos vastaaja on tuomittu rikoksesta lopullisella tuomiolla, häntä ei voida syyttää uudelleen samasta rikoksesta (edes toisessa jäsenvaltiossa), ellei uutta käsitteilyä sallita.

Tuomio merkitään rikosrekisteriin ja mainitaan rikosrekisteriotteessa, kunnes tuomio poistetaan rekisteristä. Merkintä voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, mitä ammattia vastaaja voi harjoittaa tai myönnetäänkö hänelle tiettyjä lupia, esimerkiksi aseenkantolupa.

Kun tuomio on poistettu rikosrekisteristä, vastaajaa kohdellaan ikään kuin häntä ei olisi koskaan tuomittu. Lainvalvontaviranomaiset ja jotkin muut viranomaiset pääsevät kuitenkin tarkastelemaan niin kutsuttua rikosrekisterin kopiota. Siinä tuomio on nähtävissä myös sen jälkeen, kun se on poistettu rikosrekisteristä.

i. Rikosrekisteri

Kun tuomiosta tulee lainvoimainen, rikosrekisteriin tehdään merkintä kohtaan, jossa mainitaan tuomiot ja muut rikosoikeudellisiin menettelyihin liittyvät seikat. Nämä tiedot säilytetään sadan vuoden ajan vastaajan syntymästä laskettuna riippumatta siitä, onko vastaaja antanut tähän suostumuksensa. Jos tuomio on poistettu rikosrekisteristä, tiedot eivät enää näy rikosrekisteriotteessa. Ne näkyvät kuitenkin edelleen rikosrekisterin kopiossa, kuten edellä mainittiin. Tuomio voidaan poistaa rikosrekisteristä rikoslaissa säädetystä ajasta, joka määräytyy tuomion vakavuuden mukaan. Tämä aika voi olla yhdestä viiteentoista vuotta rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Joidenkin tuomioiden osalta vastaajaa ei katsota tuomituksi enää sen jälkeen, kun rangaistus on suoritettu.

Jos vastaaja on toisen EU:n jäsenvaltion kansalainen, tuomiota koskevat tiedot ovat sen EU:n jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen saatavilla, jonka kansalainen vastaaja on.

v. Tuomion täytäntöönpano, vankien siirto, ehdonalainen vapaus ja vaihtoehtoiset rangaistukset

Kun tuomiosta on tullut lainvoimainen, oikeuden puheenjohtaja määrää sen pantavaksi täytäntöön.

Jos vastaaja on tuomittu lainvoimaisesti ehdottomaan vankeusrangaistukseen, puheenjohtaja lähettää asianomaiseen vankilaan rangaistuksen täytäntöönpanomääräyksen. Jos vastaajaa ei ole vangittu, häntä kehoitetaan tulemaan vankilaan asetetussa määräajassa. Jos vastaaja yrittää välttää rangaistuksen, Tšekin poliisi voi kuljettaa hänet vankilaan.

Jos lakisääteiset edellytykset täyttyvät, tuomioistuin voi päättää esimerkiksi lykätä rangaistuksen suorittamista, muuttaa sen suorittamistapa, keskeyttää rangaistuksen suorittamisen tai päättää ehdonalaisuudesta. Tuomioistuin voi myös luopua vankeusrangaistuksesta tai sen jäljellä olevasta osasta, jos vastaaja on määrä luovuttaa ulkomaille tai poistaa maasta (karkottaa).

Vastaavaa menettelyä sovelletaan silloin, kun tuomioistuin on määrännyt vastaajan sairaanhoitoon tai pakkolaitokseen. Tämä tarkoittaa, että kun tuomioistuimen määräämää sairaanhoitoa tai pakkolaitokseen eristämistä koskevasta päätöksestä on tullut täytäntöönpanokelpoinen, oikeuden puheenjohtaja lähettää päätöstä koskevan täytäntöönpanomääräyksen asianomaiselle sairaalalle tai asianomaiselle pakkolaitokselle, jossa turvaamistoimenpide on määrä panna täytäntöön, ja kehottaa vastaajaa ilmoittautumaan kyseiseen paikkaan. Jos vastaaja yrittää välttää turvaamistoimenpiteen, Tšekin poliisi voi kuljettaa hänet asianomaiseen laitokseen.

Jos lakisääteiset tai kansainvälisessä sopimuksessa määrätty ehdot täyttyvät, vastaaja voidaan omasta pyynnöstään siirtää kotimaahansa tai toiseen valtioon suorittamaan ehdoton vapausrangaistus tai turvaamistoimenpide, jos asianomainen valtio suostuu siihen. Vaihtoehtoinen rangaistus voidaan määrätä myös tuomiossa. Vaihtoehtoiseksi rangaistukseksi voidaan katsoa mikä tahansa rangaistus, johon ei liity välitöntä vankeutta. Vastaajalle voidaan myös määrätä valvojaksi rikosseuraamustyöntekijä, joka valvoo vastaajalle asetettujen velvollisuuksien noudattamista ja auttaa vastaajaa sopeutumaan yhteiskuntaan ja viettämään moitteetonta elämää. Jos vastaajalle on määrätty valvonta, hänen on tehtävä yhteistyötä rikosseuraamustyöntekijän kanssa tämän määräämällä tavalla ja noudatettava valvontasuunnitelmaa

tultava tapaamaan rikosseuraamustyöntekijää tämän määrääminä aikoina

ilmoitettava rikosseuraamustyöntekijälle olinpaikkansa, työpaikkansa ja toimeentulokeinonsa sekä kerrottava tuomioistuimen määräämien rajoitusten ja velvoitteiden noudattamisesta ja muista rikosseuraamustyöntekijän valvontatyön kannalta merkityksellisistä asioista

annettava rikosseuraamustyöntekijän päästä hänen asuntoonsa.

Jos vastaajalle on tuomioistuimen päätöksen nojalla asetettu kohtuullinen velvoite osallistua asianmukaiseen sosiaaliseen ja uudelleenkoulutusohjelmaan tai asianmukaiseen psykologiseen neuvontaan, hänet voidaan ottaa mukaan ehdonalais- ja yhteiskuntaan sopeuttamisohjelmaan. Jos vastaaja täyttää ohjelman tarjoajan asettamat osallistumisperusteet, hänet voidaan ottaa mukaan tällaiseen ohjelmaan myös ilman tuomioistuimen asettamaa osallistumisvelvoitetta. Tällöin rikosseuraamustyöntekijän kanssa voidaan tehdä valvontaehtojen mukainen sopimus ohjelmaan osallistumisesta, ja sopimus voidaan sisällyttää valvontasuunnitelmaan. Jos ohjelma toteutetaan osana vankeusrangaistusta, ohjelmaan osallistumisesta voidaan sopia Tšekin rikosseuraamuslaitoksen asiantuntijan kanssa.

Vastaaja voi suorittaa joitakin näistä vaihtoehtoisista rangaistuksista myös kotimaassaan tai muussa valtiossa, johon hänellä on suhde, edellyttäen, että kansainvälisen sopimuksen mukaiset lakisääteiset ehdot ja edellytykset täyttyvät ja rangaistusten täytäntöönpanoa voidaan valvoa tai muulla tavoin tarkkailla. Tämän vaihtoehdon soveltamisala riippuu siitä, onko kyseinen maa EU:n jäsenvaltio vai EU:n ulkopuolinen valtio (jälkimmäisessä tapauksessa vaihtoehtoja on vähemmän).

Päivitetty viimeksi: 16/09/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.